

УДК 631.11:336.5.02:004.451

Г. І. Дідур,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту, Одеський держаний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9450-3124>

О. І. Мельничук,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту, Одеський держаний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2616-0478>

Н. А. Телічко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту, Одеський держаний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1571-3364>

А. І. Лівінський,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту, Одеський держаний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2337-3884>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.10.79

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ОПЕРАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДХОДУ

H. Didur,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Management, Odesa State Agrarian University

O. Melnychuk,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Management, Odesa State Agrarian University

N. Telichko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Management, Odesa State Agrarian University

A. Livinskyi,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department
of Management, Odessa State Agrarian University

COST MANAGEMENT IN THE OPERATIONAL SYSTEM OF AGRICULTURAL ENTERPRISES BASED ON THE LOGISTICS APPROACH

У статті досліджено теоретичні та методичні аспекти управління витратами в операційній системі підприємств аграрного сектору з дотриманням положень концепції логістики. Узагальнено наукові підходи до трактування сутності поняття "управління витратами" та визначено його мету.

Обґрунтовано основні теоретичні аспекти логістичної діяльності, яка передбачає максимальне задоволення потреб споживача при мінімальних затратах ресурсів та розглядає в управлінні матеріальними ресурсами як ключовий елемент господарської діяльності підприємства процес у формі потоку (матеріального, фінансового, інформаційного та ін.), а не окремо якийсь продукт чи послугу. Розглянуто чинники, що впливають на формування витрат в операційній системі аграрних підприємств, зокрема сезонність, біологічну природу об'єктів виробництва та зовнішні економічні умови. Систематизовано сучасні методи управління витратами в сільськогосподарських підприємствах на засадах логістичного підходу. Розроблено структурно-логічну модель управління витратами в операційній системі аграрного підприємства на засадах логістичного підходу, яка передбачає раціоналізацію поточкових процесів в її підсистемах, а саме: підсистемі планування та контролю, підсистемі перетворення та підсистемі забезпечення, з врахуванням особливостей сільськогосподарського виробництва та використанням сучасних методів управління витратами.

The article examines the theoretical and methodological foundations of cost management in agricultural enterprises based on the logistics approach. It generalizes scientific interpretations of the concept of "cost management" and defines its primary purpose. The core theoretical aspects of logistics activities are substantiated, emphasizing the aim to maximally satisfy consumer needs with minimal resource expenditure. Within this context, the management of material resources is viewed not as a separate product or service, but as a process in the form of a flow (material, financial, informational, etc.), which constitutes a key element of the enterprise's economic activity.

Theoretical justification is provided for the necessity of using the logistics approach to optimize resource utilization, reduce production costs, and improve the efficiency of production processes. The article analyzes the operational system of agricultural enterprises, considering the biological nature of production, seasonality, extended production cycles, high levels of manual labor, and integration with precision farming technologies.

It identifies the main internal and external factors affecting cost formation and management, including material and technical support, the level of infrastructure development, resource prices, inflationary processes, and climatic conditions. The article also outlines the mechanisms for utilizing modern information technologies (GIS, GPS, IoT) to manage flow processes in the operational activities of agricultural enterprises.

Contemporary cost management methods based on the logistics approach are summarized, including ABC and XYZ analyses, CVP analysis, target costing, cost-killing, benchmarking, SCA, and others. A structural and logical model for cost management in the operational system of an agricultural enterprise is developed, based on the logistics approach. This model envisions the rationalization of flow processes across its subsystems-planning and control, transformation, and supply-while accounting for the specific features of agricultural production and applying modern cost management methods.

The study concludes with the necessity for further research into the impact of logistics strategies on the competitiveness of agricultural enterprises.

Ключові слова: управління, витрати, операційна система, логістичний підхід, матеріальні ресурси, споживач, аграрне підприємство, потокові процеси, виробнича логістика, методи управління.

Key words: management, costs, operating system, logistical approach, material resources, consumer, agricultural enterprise, flow processes, production logistics, management methods.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах сучасних викликів, пов'язаних з російською військовою агресією проти України, змін навколишнього середовища, а також зростаючої конкуренції на внутрішньому та зовнішньому агропродовольчих ринках, обмеженості площі земельних угідь та популяризації принципів концепції сталого розвитку, для аграрних підприємств, особливої актуальності набуває питання підвищення ефективності функціонування їхньої операційної системи як такої, що забезпечує виробництво якісної продукції рослинництва,

тваринництва, продуктів їх переробки, а також надання різноманітних послуг для задоволення потреб споживачів. Розмір отриманого, в процесі реалізації виробленої продукції та наданих послуг, прибутку залежить від ринкового попиту і витрат, понесених підприємством під час виконання технологічних та інших операцій. На сьогодні існує багато класичних методичних підходів до управління витратами підприємств аграрної сфери і всі вони активно використовуються фахівцями в господарській практиці. Однак застосування логістичного підходу до управління витратами в операційній системі аграрних підприємств потребує надійного наукового супроводу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання визначення сутності, змісту та значення витрат в операційній діяльності аграрних підприємств, виділення ознак у їх класифікації, систематизація підходів та методів до управління витратами в операційній системі підприємств різних сфер економіки, зокрема й аграрних, трактування сутності логістики як науки та практичного напрямку господарювання, розглядаються в роботах багатьох вчених, серед яких особливу увагу привертають дослідження: Величко О.П. [1], Вініченко І.І., Городко М.В. [2], Іщейкіної Т.Є., Кривчуна Р.Ю. [3], Макаренко Н.О., Лищенко М.О. [4], Охріменко І.В. [5], Панасюка В.М. [6], Партин Г.О. [7], Ясінської А.І. [8], Сумця О. [9], Фролової Л. В. [10], Kaplan R.S. [11], Stevenson W.S. [12] та ін.

Науковцями приділяється значна увага пошуку способів оптимізації використання матеріальних ресурсів та проблемам ефективного управління витратами в господарській діяльності суб'єктів аграрного бізнесу, однак аспекти врахування особливостей протікання виробничих процесів сільськогосподарських підприємств в умовах кризи, глобальних змін та сучасних викликів навколишнього середовища, а також застосування логістичного підходу до управління витратами в операційній діяльності аграрних підприємств потребують більш детального дослідження.

Згідно класичного підходу, який представляють Варченко О.М., Свиноус І.В., Іванова Л.С., Ткаченко К.В., Биба В.А., Москаленко В.А., Великий Ю. М., Захарченко В.І., Акулюшина М.О., Лінгур А.М., Ємельянов, О.Ю., Курило, О.Б., Петрушка, Т.О. та інші, сутність поняття "управління витратами" трактують як динамічний управлінський процес, спрямований на планування витрат, організацію раціонального їх витрачання, здійснення контролю за виконанням виробничого плану, який є складовою системи управління підприємством [13, с. 25]; засіб досягнення високих економічних результатів або як план заходів, спрямованих на зниження витрат і підвищення ефективності діяльності.

Відповідно, мета управління витратами полягає не стільки у точному розрахунку собівартості продукції, скільки в аналізі механізмів її формування, виявленні резервів економії та оперативному реагуванні на відхилення від запланованих показників [14, с. 6].

Зарубіжні та вітчизняні науковці, зокрема, Д. Дж. Бауерсокс, Д. Вордлоу, Д. Вуд, Дж. Джонсон, Д. Дж. Клос, П. Мерфі-мол., М. Ліндерс,

Х. Фірон, Д. Сток, Д. Ламберт, Б. Анікін, А. Гаджинський, Л. Міротін, Ю. Неруш, В. Сергеев, Л. Балабанова, М. Григорак, Є. Крикавський, М. Окландер, Ю. Пономарьова, Л. Фролова, Н. Чухрай, та інші, в основі логістичного підходу до управління матеріальними ресурсами пропонують розглядати як ключовий елемент господарської діяльності підприємства процес у формі потоку (матеріального, фінансового, інформаційного та ін.), а не окремо якийсь продукт чи послугу. Мета логістики, при цьому, полягає в тому, щоб оптимізувати цикл відтворення, застосовуючи принципи комплексності та орієнтованості на потребу під час формування потоку матеріалів та інформації у сфері виробництва продукції та її реалізації.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою дослідження є поглиблення теоретичних та методичних засад щодо управління витратами в операційній системі аграрних підприємств на засадах логістичного підходу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Оптимізація використання матеріальних ресурсів на основі дотримання засад логістичного підходу передбачає раціональне управління логістичними потоками через формування комплексу логістики "8R" (правила "восьми R") (від англ. Right — відповідний, правильний), який включає в себе 8 складових: продукт — необхідний (потрібний) продукт (the right product); кількість — у відповідній (потрібній) кількості (in the right quantity); якість — відповідної (належної) якості (in the right condition); час — у потрібний (визначений) час (at the right time); місце — у відповідне (потрібне) місце (at the right place); споживач — відповідному (конкретному) споживачу (покупцю) (for the right customer); витрати — з раціональними (мінімальними) витратами (at the right cost), сервіс — з належним рівнем сервісу (right service).

Логістична діяльність реалізується через виконання певної низки операцій [20, 21]: регламентування технологічних операцій з матеріальними ресурсами; операції, безпосередньо пов'язані із фізичним переміщенням товарно-матеріальних цінностей (вантажні роботи, складування, транспортування і т.д.); оптимізація рівня запасів; розробка ефективної системи складування; раціоналізація тари; уніфікація вантажних одиниць; розробка оптимальних маршрутів і графіків транспортування вантажів; формування ефективної системи серві-

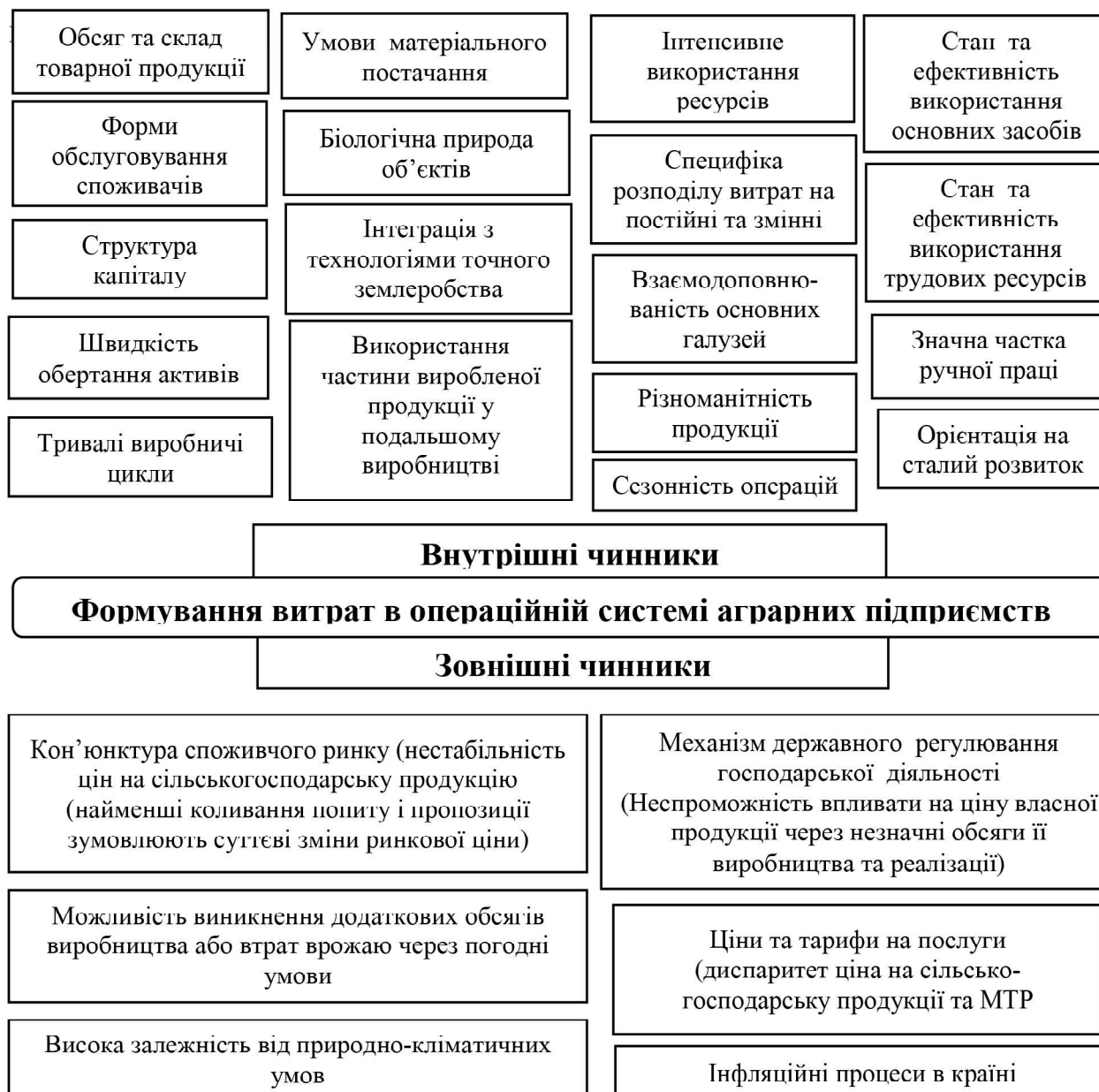

Рис. 1. Чинники, що впливають на формування витрат в процесі виробництва та реалізації продукції аграрних підприємств

Джерело: побудовано авторами на основі [17].

су; оформлення замовлень; транспортно-експедиторське обслуговування.

В аграрному секторі економіки внутрішньогосподарська виробнича логістика тісно пов'язана з територіально-просторовим розміщенням виробництва, складуванням, доробкою, переробкою та підготовкою для транспортування і продажу продукції — сільськогосподарської сировини та готових до споживання продуктів. Оскільки внутрішньогосподарська діяльність стосується певних аграрних суб'єктів, то їх виробнича логістика визначається конкретними умовами господарювання — економічними та

соціальними цілями, географічним місцем розташування, розмірами та конфігурацією території, обсягами виробленої та призначеної для продажу продукції, властивостями товарів, віддаленістю від місця збуту продукції, шляховим сполученням, транспортним забезпеченням, наявною ринковою інфраструктурою, рівнем розвитку менеджменту та маркетингу тощо. Варто вказати на залежність внутрішньогосподарської виробничої логістики підприємства від наявної в ньому виробничої інфраструктури та рівня використання сучасних техніко-технологічних досягнень [16, с. 12—13].

Таблиця 1. Методи управління витратами в аграрних підприємствах на засадах логістичного підходу

Метод управління витратами	Зміст методу
Стандарт-кост; Директ-костинг Метод ABC; XYZ-аналіз	Обґрунтовують величину собівартості кожного виду продукції.
CVP аналіз; Target – костинг	передбачають досягнення заздалегідь визначеного рівня прибутку від реалізації продукції
Кайзен – костинг; Кост – кілінг	передбачають зниження собівартості продукції без визначення раціонального рівня витрат
Бенчмаркінг витрат, Функціонально-вартісний аналіз, Система «КАНБАН»	передбачають визначення раціонального рівня витрат та собівартості продукції
«SIT» (System-in-Time) і JIT (just-in-time)	зведення до мінімуму виробничих запасів як на складі, так і безпосередньо у виробничому процесі
SCA (strategic cost analysis); Завдання «МОВ» (Make-or-Buy Problem), «виготовити або придбати», «Формула Вільсона» Метод кластерного аналізу	досліджує процеси, що відбуваються у зовнішньому середовищі, і стосуються логістичних ланцюжків постачання сировини і матеріалів, а також логістичних ланцюжків постачання продукції.
Метод LCC (lifecyclecosting)	орієнтований на оцінку витрат за стадіями життєвого циклу продукції. Цікаво, що в межах даного методу аналізуються не тільки витрати виробника, а й затрати споживача, які він несе вже в процесі експлуатації продукції
Time-Driven ABC (TDABC)	процедури управління витратами в ABC-методі можна поєднувати з прийомами управління виробництвом з урахуванням тимчасового чинника

Джерело: побудовано авторами за [13; 15].

Операційна система сільськогосподарського підприємства має ряд особливостей, зумовлених специфікою галузі, природними умовами та характером виробничих процесів, що впливають на управління витратами (рис. 1). Сільськогосподарське виробництво має сезонний характер і залежить від природних циклів (посів, збір урожаю, підготовка ґрунту), що визначає нерівномірність операцій протягом року і як наслідок нерівномірність навантаження на ресурси, а отже і зміну обсягів витрат. Результати операцій, що виконуються у сільськогосподарському виробництві, часто залежать від факторів, які неможливо повністю контролювати (клімат, ґрунтові умови, природні катаклізми), що ускладнює планування витрат і потребує гнучких механізмів управління ними. Використання сучасних інформаційних систем, таких як ГІС і ІоТ, допомагає мінімізувати вплив природних ризиків.

В сільському господарстві предметами праці є рослини і тварини, що вимагає врахування їхніх біологічних особливостей, і потребує специфічного обліку витрат й управління ними з урахуванням природних факторів.

Виробництво сільськогосподарської продукції має довгі операційні цикли (наприклад, вирощування зернових, догляд за тваринами),

що впливає на управління запасами та планування довгострокового фінансування та обліку змін у витратах. Аграрні підприємства використовують значні обсяги ресурсів: землю, воду, добрива, корми, техніку. Земля є головним, незамінним засобом виробництва, тоді як у промисловості — обладнання, механізми, будівлі тощо. Тому, раціональне використання ресурсів зумовлює потребу в детальному контролі витрат.

Підприємства аграрної галузі часто виробляють широкий спектр продукції (зернові, овочі, молоко, м'ясо), що потребує диференційованого підходу до організації операцій та ускладнює облік витрат через різні технології виробництва. Попри автоматизацію, багато процесів у сільському господарстві досі виконуються вручну: збирання врожаю, догляд за рослинами (особливо в овочівництві та садівництві) та тваринами. Це вимагає ефективного управління людськими ресурсами, ефективної організації праці, мотивації персоналу та використання сучасних методів механізації та автоматизації.

Використання сучасних інформаційних технологій, таких як GPS, дронів, сенсорів і програмного забезпечення для аналізу даних дозволяє підвищувати точність і ефективність опе-

Рис. 2. Модель управління витратами в операційній системі сільськогосподарських підприємств на засадах логістичного підходу

Джерело: власна розробка авторів.

рацій, а також дозволяють оптимізувати витрати на використання ресурсів і підвищувати їх продуктивність.

Через розгалужену структуру сільськогосподарських об'єктів, відмічається значна роль транспортних витрат. Збирання, транспортування та зберігання сільськогосподарської

продукції (молоко, овочі, фрукти) мають бути організовані швидко і ефективно через обмежений термін їх придатності, тому це потребує якісної логістики. Внутрішні резерви оптимізації витрат забезпечує взаємодоповнюваність галузей рослинництва та тваринництва, а використання продукції у подальшому вироб-

ництві — потребує інтегрованого підходу до обліку та управління витратами.

Сприятливі або несприятливі погодні умови можуть призвести до виникнення додаткових витрат. Їх ще називають інкромментними витратами (витрати на збирання, транспортування, доробку і зберігання, здійснення повторних технологічних операцій на площах, де загинули посіви озимих культур, перепосів ярими культурами, необхідність додаткового обприскування через інтенсивне поширення шкідників). Вони утворюються в наслідок збільшення врожаю та необхідністю реалізації додаткових обсягів продукції, або при пошкодження посівів та потребою усунення негативних наслідків. Ці витрати не є запланованими, а виникають спонтанно, тому важливо підприємству оперативно реагувати і знайти необхідні ресурси та потужності для виконання додаткових виробничо-збутових операцій або для ліквідації несприятливих подій [17].

Враховуючи особливості формування витрат в операційній системі аграрних підприємств, в процесі управління ними на засадах логістики слід використовувати низку сучасних методів та інструментів — таблиця 1.

Для ефективного контролю й оптимізації витрат аграрним підприємствам необхідно враховувати ці особливості у своїх управлінських моделях (рис. 2).

Отже, процес управління витратами в підприємствах аграрного сектору на засадах логістичного підходу має здійснюватися з дотриманням принципу максимального задоволення потреб споживача при мінімальних затратах ресурсів, з врахуванням специфічних рис сільськогосподарського виробництва, що зумовлені біологічною природою виробництва, кліматичними умовами та сезонністю, використанням сучасних методів формування та аналізу витрат.

Варто зауважити, що різні підходи до трактування поняття "управління витратами" зумовлюють складність практичного застосування відповідного інструментарію на підприємствах у різних галузях, зокрема й в аграрній [18].

Використання логістичних інструментів в управлінській практиці операційних менеджерів аграрних підприємств дозволить отримати нові виробничі та економічні резерви, внаслідок скорочення терміну проходження матеріальних ресурсів по маршруту від виробника до споживача, зменшення витрат на їх складування та транспортування (досягнення високого рівня ефективності використання виробни-

чої та/або складської площі; оптимізація рівня запасів сприятиме зменшенню витрат на 50 %; досягнення високого рівня ефективності використання власного транспорту підприємства через формування максимального їх завантаження та оптимізацію маршрутів перевезень), зниження рівня собівартості продукції та послуг, комплексне покращення якості процесу виробництва та обігу товарів [19, с. 126; 21, с. 8].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті дослідження встановлено, що ефективне управління витратами в аграрних підприємствах можливе лише за умови впровадження логістичного підходу, який враховує як внутрішні, так і зовнішні чинники, що впливають на формування витрат в їх операційній діяльності. Специфіка аграрної галузі, зокрема біологічна природа виробничих процесів, сезонність та висока залежність від природно-кліматичних умов, вимагає використання адаптивних і гнучких методів управління витратами.

Застосування логістичного підходу, як теорії оптимізації ринкових зв'язків у сфері організації й управління матеріальними та супутніми їм потоками або потоковими процесами, їхнє перетворення та інтеграція, дозволяє підвищити ефективність господарської діяльності аграрних підприємств за рахунок зниження рівня витрат.

Запропонована модель управління витратами в операційній системі аграрного підприємства, що базується на інтегрованому логістичному потоці, дозволяє покращити управлінські рішення, підвищити ефективність використання ресурсів і зменшити витрати за рахунок оптимізації логістичних процесів. Використання сучасних методів управління витратами в аграрних підприємствах на засадах логістичного підходу дозволяє оптимізувати операційні процеси, підвищити точність обліку витрат, забезпечує їх зниження і оперативне реагування та адаптацію до впливу зовнішнього середовища.

Перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямі полягають у вивченні впливу логістичних стратегій на конкурентоспроможність аграрних підприємств.

Література:

1. Величко О.П. Логістика в системі менеджменту підприємств аграрного сектору економіки: монографія. Дніпропетровськ, 2015. 525 с.

2. Вініченко І.І., Городко М.В. Логістичний підхід в управлінні сільськогосподарськими підприємствами. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 24. С. 11—15.
3. Іщейкін Т.Є., Кривчун Р.Ю. Теоретико-методичні засади управління операційною системою підприємства. Бізнес-навігатор. 2021. Випуск 2 (63) С. 87—92.
4. Мішеніна Н.В., Туренко Ю.О. Логістичний підхід в управлінні витратами виробничої системи підприємства: стратегічні орієнтири. Вісник Сумського національного аграрного університету Серія "Економіка і менеджмент". 2015. Випуск 5 (64). С. 89—92.
5. Охріменко І.В. Витрати та собівартість сільськогосподарської продукції в регулюванні економічних відносин сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ, 2009. 360 с.
6. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект: моногр. Тернопіль, 2005. 228 с.
7. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: моногр. Київ, 2008. 219 с.
8. Партин Г.О., Ясінська А.І. Системноорієнтоване управління витратами промислового підприємства: моногр. Львів, 2011. 200 с.
9. Сумець О. Ключові аспекти сучасної парадигми операційного менеджменту. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific EJournal*. 2018. Vol. 4. No. 3. Pp. 129—147. URL: <https://www.are-journal.com/are/article/view/188/167> (дата звернення 22.04.2025).
10. Фролова А. В. Механізми логістичного управління торговельним підприємством. Донецьк, 2005. 322 с.
11. Kaplan R.S. Time Driven Activity Based Costing. Boston: Harvard Business School Press. 2007. 266 p.
12. Stevenson W.S. Operations management. New York, 2008. 944 p.
13. Варченко О.М., Свиноус І.В., Іванова А.С., Ткаченко К.В., Биба В.А. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 19—26.
14. Великий Ю. М. Управління витратами підприємства: монографія Міністерство освіти і науки України, Харків, нац. економ. ун-т. Харків, 2009. 192 с.
15. Емельянов, О.Ю, Курило, О.Б., Петрушка, Т.О. Механізм, методи та способи управління витратами підприємств як інструменти підвищення ефективності їх господарської діяльності. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-58>
16. Логістика: навчальний посібник / авт.: Г. М. Запша, М.П. Сахацький, О. І. Мельничук [та ін.]; за ред. Г. М. Запши, М. П. Сахацького, О. І. Мельничук; Одес. держ. агр. ун-т. Одеса, 2020. 314 с.
17. Мовчанюк А. Економічна сутність виробничих витрат та їх роль у системі управління діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-5>
18. Захарченко В.І., Акулюшина, М.О., Лінгур, А.М. Моделювання процесів управління витратами підприємства в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*, 2024. Вип. 64. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-2>
19. Макаренко Н.О., Лищенко М.О., Логістичний підхід до раціонального управління й координації поточкових процесів в аграрних підприємствах. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія "Економічні науки"*. 2020. № 3. С. 121—131.
20. Логістика. Конспект лекцій. Львівська комерційна академія. URL: https://pidru4niki.com/72620/logistika/zmist_printsipi_kontseptsii_logistiki_harakteristika_osnovnih_polozen_kontseptsii_logistiki
21. Дудар Т. Г., Волошин Р.В. Основи логістики: навч. посіб. Київ. ЦУА, 2012. 202 с.

References:

1. Velychko, O.P. (2015), *Lohistyka v systemi menedzhmentu pidpryemstv ahrarnoho sektoru ekonomiky* [Logistics in the management system of enterprises in the agricultural sector of the economy], Dnipropetrovsk, Ukraine.
2. Vinichenko, I.I. and Horodko, M.V. (2016), "Logistical approach in the management of agricultural enterprises", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 24, pp. 11—15.
3. Ischejkin, T.Ye. and Kryvchun, R.Yu. (2021), "Theoretical and methodological principles of managing an enterprise's operating system", *Business Navigator*, vol. 2 (63), pp. 87—92.
4. Mishenina, N.V. and Turenko, Yu.O. (2015), "Logistics approach to cost management of an enterprise's production system: strategic guidelines", *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, vol. 5 (64), pp. 89—92.
5. Okhrimenko, I.V. (2009), *Vytraty ta sobivartist'sil's'kohospodars'koi produktsii v rehulivanni ekonomichnykh vidnosyn sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv* [Costs and cost of agricultural products in the regulation of economic relations of agricultural enterprises], Kyiv, Ukraine.

6. Panasiuk, V.M. (2005), Vytraty vyrobnytstva: upravlins'kyj aspekt [Production costs: a managerial aspect], Ternopil, Ukraine.

7. Partyn, H.O. (2008), Upravlinnia vytratamy pidpriemstva: kontseptual'ni zasady, metody ta instrumentarij [Enterprise cost management: conceptual principles, methods and tools], Kyiv, Ukraine.

8. Partyn, H.O. and Yasins'ka, A.I. (2011), Systemnoorientovane upravlinnia vytratamy promyslovoho pidpriemstva [System-oriented cost management of an industrial enterprise], Lviv, Ukraine.

9. Sumets', O. (2018), "Key aspects of the modern paradigm of operations management", Agricultural and Resource Economics: International Scientific EJournal, [Online], Vol. 4, No. 3, pp. 129—147, available at: <https://www.aresjournal.com/are/article/view/188/167> (Accessed 22 April 2025).

10. Frolova, L. V. (2005), Mekhanizmy lohistychnoho upravlinnia torhovel'nym pidpriemstvom [Mechanisms of logistics management of a trading enterprise], Donetsk, Ukraine.

11. Kaplan, R.S. (2007), Time Driven Activity Based Costing, Harvard Business School Press, Boston, USA.

12. Stevenson, W.S. (2008), Operations management, New York, USA.

13. Varchenko, O.M., Svyynous, I.V., Ivanova, L.S., Tkachenko, K.V. and Byba, V.A. (2020), "Methodological approaches to cost management of agricultural enterprises", Agrosvit, Vol. 12, pp. 19—26.

14. Velykyj, Yu. M. (2009), Upravlinnia vytratamy pidpriemstva [Enterprise cost management], Kharkiv, Ukraine.

15. Yemel'ianov, O.Yu, Kurylo, O.B. and Petrushka, T.O. (2022), "Mechanism, methods and ways of managing the costs of enterprises as tools for increasing the efficiency of their economic activities", Economy and Society, [Online], vol. 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-58>.

16. Zapsha, H. M., Sakhats'kyj, M. P., and Mel'nychuk, O. I. (2020), Lohistyka [Logistics], Odesa State Agrarian University, Odesa, Ukraine.

17. Movchaniuk, A. (2021), "The economic essence of production costs and their role in the management system of agricultural enterprises", Economy and Society, [Online], vol. 31. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-5>.

18. Zakharchenko, V.I., Akuliushyna, M.O. and Linhur, L.M. (2024), "Modeling of enterprise cost management processes under uncertainty", Economy and Society, [Online], vol. 64. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-2>.

19. Makarenko, N.O. and Lyshenko, M.O. (2020), "Logistic approach to rational management and coordination of flow processes in agricultural enterprises", Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriiia "Ekonomichni nauky", vol. 3, pp. 121—131.

20. Lviv Commercial Academy (2015), "Logistic", available at: https://pidru4niki.com/72620/logistika/zmist_printsipy_kontseptsyyi_logistiki_harakteristika_osnovnih_polozen_kontseptsyyi_logistiki (Accessed 22 April 2025).

21. Dudar, T. H. and Voloshyn, R.V. (2012), Osnovy lohistyky: navch. posib. [Basics of logistics: teaching. manual], TsUL, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 01.05.2025 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України
№ 886 від 02.07.2020)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292